

Sygn. akt II CZ 79/10

POSTANOWIENIE

Dnia 14 stycznia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Piotra B.

przeciwko Witoldowi P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 14 stycznia 2011 r.,

zażalenia pozwanego

na postanowienie o kosztach zawarte

w wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 29 grudnia 2009 r.,

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Wyrokiem z 29 grudnia 2009 r. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony apelacjami obu stron wyrok Sądu Okręgowego z 17 grudnia 2009 r. w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda 80.854,38 zł z ustawowymi odsetkami, a w pozostałej części powództwo oddalił i rozstrzygnął o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego (pkt I), oddalił apelację powoda (pkt II) i w pozostałej części apelację pozwanego (pkt III), wzajemnie zniósł między stronami koszty postępowania apelacyjnego (pkt IV) oraz nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa od powoda kwotę 187 zł (pkt V), a od pozwanego 6.892 zł (pkt VI) tytułem kosztów sądowych. Uzasadniając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd wskazał, że zostało ono wydane na podstawie art. 100 k.p.c., co wiązało się z obciążeniem stron po połowie wydatkami poczynionymi w sprawie i na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (u.k.s.c), przy uwzględnieniu wysokości zaliczek wpłaconych przez obie strony na koszty dowodu z opinii biegłego, orzekł o obowiązku zwrotu do budżetu wynagrodzenia wypłaconego biegłego

Rozstrzygnięcie zawarte w pkt VI wyroku Sądu Apelacyjnego z 29 grudnia 2009 r., zobowiązujące go do zapłacenia na rzecz Skarbu Państwa wypłaconej części wynagrodzenia biegłego, zaskarżył pozwany. Pozwany zarzucił, że zaskarżone postanowienie wydane zostało z naruszeniem art. 98 k.p.c. i art. 102 k.p.c. poprzez przyznanie biegłemu wynagrodzenia w wysokości nieodpowiadającej nakładowi pracy i jakości sporządzonej opinii w związku z treścią postanowienia dowodowego z 4 września 2008 r. Skarżący zarzucił też, że opinia biegłych nie była rzetelna, wymagała szerokiego uzupełnienia na rozprawie w formie ustnej. Sąd Apelacyjny mimo to przyznał biegłym wynagrodzenie w żądanej przez nich wysokości, a brak uzasadnienia tego rozstrzygnięcia uniemożliwia jego skontrolowanie. Pozwany zarzucił nadto, że w świetle poglądu ustalonego uchwałą Sądu Najwyższego z 22 kwietnia 1997 r., III CZP 11/97, do kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego w postępowaniu cywilnym nie wlicza się podatku od towarów i usług, tymczasem Sąd przyznał Zespołowi Rzeczoznawców wynagrodzenie obejmujące także ten podatek.

Z powołaniem się na zarzuty streszczone wyżej, pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i odstąpienie od obciążania go kosztami sądowymi należnymi z tytułu wypłacenia biegłemu wynagrodzenia za sporządzoną w postępowaniu apelacyjnym opinię oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Z akt sprawy wynika, że w postępowaniu apelacyjnym z inicjatywy obu stron (k. 1223-1224) Sąd dopuścił dowód z uzupełniającej opinii biegłego, a sporządzenie opinii zlecił Zespołowi Rzeczoznawców Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa w G. (k. 1289). Opinię opracowało dwóch biegłych zrzeszonych w Zespole Rzeczoznawców i postanowieniem z 5 października 2009 r. Sąd Apelacyjny przyznał Zespołowi wynagrodzenie w kwocie 21.408,93 zł (k. 1401). Podstawą orzeczenia o wynagrodzeniu była zweryfikowana rachunkowo faktura VAT nr 132/2009 (k. 1413) na kwotę 21.560 zł. Po skorygowaniu błędnie zastosowanego mnożnika, Sąd przyznał Zespołowi wynagrodzenie w wysokości określonej netto na 17.548,30 zł, i brutto – wraz z kwotą 3.860,63 zł podatku od towarów – na 21.408,93 zł (k. 1412). Następnie Przewodniczący wezwał strony o uzupełnienie wpłaconych uprzednio zaliczek na koszty opinii biegłego (po 4.000 zł), kwotami po 6.705 zł. Powód uzupełnił wpłatę (k. 1410). Zarzuty stron do złożonej opinii były przez Sąd badane na rozprawie 17 grudnia 2009 r., zaś biegłemu, który uczestniczył w tej rozprawie i odpowiadał na pytania dotyczące opracowanej opinii, za co złożył rachunek na kwotę 502,38 zł (k. 1461), przyznane zostało wynagrodzenie w wysokości 375,04 zł, w tym odprowadzony podatek od wynagrodzenia w wysokości 54 zł (k. 1454).

2. Stosownie do art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji. Z przepisu tego niewątpliwie wynika, że rozstrzygnięcie o kosztach postępowania powstałych przed sądem pierwszej instancji nie może być przedmiotem zaskarżenia do Sądu Najwyższego.

Na koszty postępowania drugoinstancyjnego podlegające rozliczeniu między stronami w niniejszej sprawie składały się opłaty od apelacji, wynagrodzenia pełnomocników oraz wydatek pokrywający koszty dowodu z opinii biegłego. Sąd Apelacyjny uznał, że wynik postępowania uzasadnia zastosowanie w sprawie art. 100 k.p.c. i stosownie do reguły ustalonej w tym przepisie zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego. Pozwany w zażaleniu zgłosił zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 98 § 1 k.p.c. i art. 102 k.p.c., nie zaś naruszenia art. 100 k.p.c., ale nie wskazał na jakąkolwiek okoliczność, która by mogła uzasadniać ustalenie właściwej reguły dla rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego według art. 98 § 1 k.p.c. Pozwany nie przytoczył też takich okoliczności, które by mogły uzasadniać odstępnie od obciążania go kosztami postępowania w całości lub w części, stosownie do art. 102 k.p.c. Wynik postępowania w pełni usprawiedliwiał wzajemnie zniesienie między stronami jego kosztów. Argumentacja, którą przytoczył żalący się wskazuje na to, że nie godzi się on nie tyle z zasadą, według której Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego, co z wysokością kosztów, które ostatecznie obciążą obie strony postępowania, a w części nieuiszczonej w toku postępowania mają podlegać ściąganiu od nich, na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.c. Pozwany kwestionuje wysokość w zasadzie jednej tylko pozycji, która złożyła się na koszty postępowania apelacyjnego, a mianowicie wynagrodzenia przyznanego biegłym w części z zaliczek wpłaconych przez strony, a w części ze środków budżetowych.

Zgodnie z art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c., zażalenie przysługuje na postanowienie sądu pierwszej instancji, którego przedmiotem jest wynagrodzenie biegłego. Dowód z uzupełniającej opinii biegłego w niniejszej sprawie został dopuszczony przez Sąd drugiej instancji, a wydane na podstawie art. 288 k.p.c. postanowienie o przyznaniu biegłym wynagrodzenia, jako niezaskarżalne samodzielnie, zostało doręczone bez uzasadnienia. Strony nie miały zatem możliwości zakwestionowania tego rozstrzygnięcia, choć niewątpliwie dotyczyło ono znaczącej pozycji kosztów postępowania apelacyjnego. W przypadku, gdy orzeczenie wydane w toku postępowania, nie jest z woli ustawodawcy zaskarżalne samodzielnie, lecz jego treść wpływa i kształtuje rozstrzygnięcie w innej kwestii merytorycznej czy procesowej, to w związku z zaskarżeniem kolejnego rozstrzygnięcia możliwa jest

kontrola orzeczenia, które zaważyło na jego treści. Z art. 380 k.p.c. wynika, że sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Skoro do postępowania zażaleniowego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu apelacyjnym (art. 397 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.), to wypada przyjąć, że Sąd Najwyższy w postępowaniu zażaleniowym, dotyczącym kosztów postępowania, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji, może – na wniosek strony – zbadać te postanowienia wydawane w toku postępowania drugoinstancyjnego, które zadecydowały o ostatecznej wysokości kosztów tego postępowania, a nie były samodzielnie zaskarżalne zażaleniem. Zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa, rozpoznanie w postępowaniu apelacyjnym tych postanowień, które nie były przedmiotem samodzielnego zaskarżenia, wymaga wyraźnego wniosku skarżącego, oznaczenia postanowienia zapadłego w toku postępowania, którego kontroli domaga się skarżący i sformułowania zarzutów przeciwko temu rozstrzygnięciu, przy wskazaniu, w jaki sposób jego treść wpłynęła na orzeczenie zaskarżone samodzielnie.

Pozwany w zażaleniu nie spełnił wszystkich oznaczonych wymagań warunkujących spowodowanie w trybie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 397 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. kontroli postanowienia o przyznaniu biegłemu wynagrodzenia. Przy formalnym wskazaniu, że zażalenie dotyczy rozstrzygnięcia o kosztach zamieszczonego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, ograniczył się tylko do przytoczenia takich zarzutów, które wskazują na zakwestionowanie wysokości wynagrodzenia przyznanego biegłym i rozliczonego w orzeczeniu kończącym postępowanie, bez zgłoszenia formalnego wniosku o objęcie kontrolą postanowienia z 5 października 2009 r. Skoro jednak wymagania formalne zażalenia są liberalniejsze niż wymagania stawiane apelacji, to Sąd Najwyższy rozważył zarzuty zgłoszone przez żalącego się w odniesieniu do rozstrzygnięcia o kosztach postępowania w związku z wysokością przyznanego biegłemu wynagrodzenia. Ocenę tych zarzutów trzeba zacząć od wskazania, że biegły ma prawo do wynagrodzenia za sporządzoną opinię, a wysokość wynagrodzenia jest ustalana przez sąd stosownie do stopnia skomplikowania opinii, kwalifikacji

biegłego i nakładu pracy potrzebnego dla opracowania problemu, według stawek oznaczonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 49, poz. 445 ze zm.). Rachunek złożony przez Zespół Rzecznawców został zweryfikowany i stosownie skorygowany, a o merytorycznej wartości opinii świadczy okoliczność, że została ona wykorzystana przy rozstrzygnięciu o istocie sprawy i wydany z jej uwzględnieniem wyrok uprawomocnił się. Nie sposób jest podważać wartość opracowania z tej przyczyny, że po zgłoszeniu uwag i pytań do opinii jeden z jej autorów na rozprawie, ustnie dopowiadał na pytania i odnosił się do zarzutów zgłoszonych do opinii.

Trafnie natomiast pozwany zwrócił uwagę na to, że w uchwale z 22 kwietnia 1999 r., III CZP 11/97, OSNC 1997, nr 8, poz. 102 oraz z 21 grudnia 2006 r., III CZP 127/06, OSNC 2007, poz. 10, poz. 150, Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż sąd przyznaje biegłemu będącemu podatnikiem w zakresie podatku od towarów i usług wynagrodzenie bez uwzględnienia tego podatku. W motywach obu uchwał Sąd Najwyższy wskazał, że przepis § 1 rozporządzenia 18 grudnia 1975 r. stanowi, że do kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych należy wynagrodzenie za wykonaną pracę, koszty zużycia materiałów oraz inne wydatki niezbędne do wydania opinii. Do kategorii „inne wydatki” nie można zaliczyć podatku od towarów i usług i przyznając wynagrodzenie biegłemu, sąd nie ma podstawy do uwzględnienia tego podatku. Sytuację tę Sąd ocenił jako niekorzystną dla biegłych, podkreślając, że jej zmiana może być dokonana tylko przez zmianę obowiązującej regulacji prawnej, dotyczącej wynagrodzenia biegłych. Taka zmiana regulacji prawnej nastąpiła na podstawie art. 1 ustawy z 5 listopada 2009 r. o zmianie dekretu o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym, Dz. U. Nr 221, poz. 1739. Przepisem tym ustawodawca w art. 10 dekretu z 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym, Dz. U. Nr 49, poz. 445 ze zm. dodał ust. 2a w brzmieniu: „Wynagrodzenie biegłego, będącego podatnikiem podatku od towarów i usług, podwyższa się o stawkę podatku od towarów i usług, obowiązującą w dniu orzekania o tym wynagrodzeniu”. Podstawą do ostatecznego określenia wysokości wynagrodzenia należnego biegłemu może być tylko prawomocne postanowienie

o przyznaniu wynagrodzenia, wydane na podstawie art. 288 k.p.c. Skoro postanowienie sądu drugiej instancji o przyznaniu biegłemu wynagrodzenia, wydane w związku z prowadzeniem postępowania dowodowego przed tym sądem, nie jest samodzielnie zaskarżalne, a zatem kontrola jego zasadności jest możliwa tylko na podstawie art. 380 k.p.c. przy okazji rozpoznawania zażalenia na rozstrzygnięcie o kosztach postępowania drugoinstancyjnego (art. 394¹ § 1 pkt 2 k.p.c.), to do ich uprawomocnienia się może dojść według zasad oznaczonych w art. 363 § 2 k.p.c. Zmiana stanu prawnego w zakresie podstaw do przyznania Zespołowi Rzeczoznawców wynagrodzenia uwzględniającego należny od tej jednostki organizacyjnej podatek od towarów i usług nastąpiła zatem przed uprawomocnieniem się rozstrzygnięcia określającego ostateczną wysokość tego wynagrodzenia i z tej przyczyny trzeba przyjąć, że postanowienie Sądu Apelacyjnego z 5 października 2009 r. odpowiada prawu. Rozliczenie pomiędzy stronami wynagrodzenia należnego biegłym nastąpiło zgodnie z art. 100 k.p.c., a nakazanie ściągnięcia od pozwanego brakującej części zaliczki na pokrycie wynagrodzenia biegłego znajduje podstawę w art. 113 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 388¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.